

MARTIN ŠRAJER / 23. 2. 2021

Pohled do očí

Nerohodní třicátníci, dumající, zda dělají dost pro sebe i pro druhé, nejsou fenoménem dneška. Před mnoha možnostmi, z nichž ani jedna není zcela uspokojivá, stojí také čtyřiatřicetiletá protagonistka psychologického dramatu *Pohled do očí*, které mělo premiéru v roce 1961. Oproti současným mileniálům ale Olga nemusí řešit gentrifikaci, vysoký nájem a environmentální žal. Hrdinka filmu, který Oldřich Daněk natočil podle vlastní divadelní hry, si naopak může dovolit byt na pražské Kampě. V něm vede dialogy s několika muži svého života a přemítá, kterým směrem vykročit, aby své bytí smysluplně naplnila.

Pracovnice exportního oddělení Tatrovky v podání Jiřiny Jiráskové připomíná postavy z raných filmů Michelangela Antonioniho. Stejně jako ony je ženou materiálně zajištěnou, leč ve vztazích nešťastnou. Mnoho času pak tráví zamyšleným bloumáním po nočním městě. Také styl dlouhých záběrů s herci blízko objektivu a velkou částí prostoru v zadním plánu, které akcentují vztah postav k městskému prostředí, připomíná dílo italského filmaře. Prudké jízdy kamery, nezávislé na pohybu herců, a obrazové, případně pouze zvukové flashbaky, pro změnu prozrazují příbuznost s „paměťovými“ filmy Alaina Resnais jako *Hirošima, má láska* (1959).

Vznik citového pouta mezi dvojicí postav procházejících se po městě například vnímáme vedle čím dál osobnějších témat, o nichž se baví, také ze stále bližších záběrů, navozujících dojem intimity. Kromě pozvolné proměny stylu jde o zásluhu herců, především Jiřiny Jiráskové, která přirozeně přechází mezi různými emocionálními stavy a v detailních záběrech i beze slov zdárně artikuluje Olžino tápání. Titulní pohled do očí, který celý film uzavírá, je díky ní dost výmluvný a dlouho doznívá.

Daňkův film se nicméně vyjadřuje především slovem a jeho těžištěm jsou, zřejmě stejně jako v divadelní předloze, autenticky znějící rozhovory, odlehčované vtipnými detaily

typu mimoděčného upozornění na odpáraný knoflík kabátu. S pomocí hovorů s různými postavami se Olga snaží zorientovat ve svém vnitřním světě, jehož pilíře se začínají hroutit po zprávě o přeložení do pobočky v Kopřivnici. Mladá žena ale nechce opustit Prahu, která jí skýtá veškerý komfort. Pragmaticky proto přijímá nabídku k sňatku od svého přítele Martina. Roztrpčený ředitel podniku na to reaguje zraňující poznámkou „táta by z tebe radost neměl“.

Olžin otec byl zasloužilý člen KSČ, obdivovaný druhými pro svou statečnost. S úctou o něm mluví také major Krepnár (Ladislav Chudík), který přijel do Prahy vyšetřovat případ defraudace. Olga zatím neví, že se zločinu měl dopustit její bývalý manžel. Martin, Krepnár, bývalý manžel a otec, přítomný pouze v zastřených retrospektivách, jsou čtyřmi muži vymezujícími terén, v němž se znejistělá Olga snaží zorientovat. Postupně si uvědomuje, že každý z nich sice výrazně zasáhl do jejího života, ale oporu a záruku stabilní budoucnosti jí nenabídnul ani jeden.

Otec ji a její matku opustil, když byla malá, bývalý manžel ji podváděl, Martin si nárokuje víc, než na čem se v rámci svého nezávazného svazku dohodli, a Krepnár se s ní ve skutečnosti nesešel kvůli upřímnému lidskému zájmu. Ztráta dosavadních záruk vede Olgu, která zprvu řeší pouze to, zda příteli připravit ke svačině sardinky nebo chleba s ementálem, k vážné sebereflexi a rekapitulaci dosavadních úspěchů i selhání. V kontrastu s prosluněným, bezstarostným prologem u rybníka se většina následujících minut odehrává během noci. Buď v poměrně stísněných interiérech, nebo v ulicích noční Prahy, která v sobě má vzhledem ke zvolenému způsobu snímání nebo zesílenému klapání podpatků po dlažbě podobný neklid jako hlavní hrdinka.

Rozhovory, které Olga vede s jednotlivými muži, vyjadřují na svou dobu poměrně otevřeně jednu ústřední myšlenku – jak lze žít plnohodnotný život v době bez ideálů, která nedává mnoho příležitostí k velkým hrdinským skutkům a zásadním vítězstvím. Daňkova hrdinka vede zdánlivě malý a z dějinného hlediska zanedbatelný, nicméně široce srozumitelný zápas za svou lidskou hodnotu. Nemusela by dělat nic, nerozvíjet svůj potenciál a jen pokračovat v pohodlné existenci, která jí k ničemu nezavazuje. Odpověď, zda nakonec volí možnost, která ji skutečně posune dál, nechává Daněk moudře na divácích.

Film si můžete zdarma pustit na YouTube kanálu [Česká filmová klasika](#).

Pohled do očí (Československo 1961), režie: Oldřich Daněk, scénář: Oldřich Daněk, kamera: Vladimír Novotný, hudba: Jan F. Fischer, hrají: Jiřina Jirásková, Ladislav Chudík, Josef Langmiller, Josef Vinklář, Blažena Holišová, Bohumil Švarc st., Bedřich Prokoš a další. Filmové studio Barrandov, 73 min.